

ברוכים הבאים למרכז שדה ויער "נס הרים"

- הנכם נמצאים במרכז שדה ויער "נס הרים" של קרן קימת לישראל.
- מרכז השדה והיער נמצא בהרי יהודה, באזור שגובהו כ-700 מטר מעל גובה פני הים.
- המרכז נמצא בלב חורש ים-תיכוני וגובל בשמורת שורק ונחל המערה.
- בסמוך למרכז נמצא המושב נס הרים, שנוסד בשנת 1950, על ידי עולים מכורדיסטן.
- מקור השם "נס הרים" לקוח מדברי ישעיה: "...כנשא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו" (ישעיה י"ח, ג').
- כיום פועל במקום מרכז שדה ויער חינוכי, המציע לשוהים ולמבקרים מגוון סיורים, תכניות חינוכיות והפעלות מגוונות, המדגישות ערכי לאום, טבע, סביבה ומורשת.

זית

- הזית, בין עצי הפרי החשובים בישראל, הוא אחד משבעת המינים שנשתבחה בהם הארץ ועל שמו היא נקראת: "ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח', ח').
- הזית נפוץ בארצות הים התיכון.
- פרי הזית משמש למאכל ולהפקת שמן. לזית, בעיקר לשמן הזית, מיוחסות מעלות תזונתיות ורפואיות. עץ הזית נערץ בשל תפארתו, פירותיו, עליו הירוקים תמיד וחוסן שורשיו. ציפת הפרי וגם הגלעין עשירים בשמן (עד 45%) ובחלבון.
- פריחתו באפריל או במאי ופירותיו מבשילים בסתיו.
- הזית מוזכר בתנ"ך במשל יותם וגם בסיפור תיבת נח, לפיו היונה החזיקה במקורה עלה של עץ זית וסימנה בכך את סוף המבול. סמל זה, בשינוי קל (יונה עם ענף זית במקום עלה), הפך לסמל השלום.
- הזית מופיע בסמלים נוספים בארץ ובעולם (לדוגמה: סמלה של מדינת ישראל, סמל האומות המאוחדות).

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קימת לישראל
K K L - J N F

כבשן סיד

חתך סכמטי:

3. שכבה אטומה

2. אבני גיר לשרפה

1. סירה קוצנית

4. פתח לרוח

- בעבר, שימשו כבשני הסיד להכנת חומרי בנייה.
- כבשן הסיד נבנה על ידי חפירת בור עמוק באדמה, שאותו אתם רואים לפניכם. אל בור הסיד הכניסו את חומר הגלם - אבני הגיר.
- על מנת ליצור חום בבור הסיד, השתמשו באש, שהדליקו על ידי שרפת שיחים ועצים וביניהם גם את השיח הנקרא "סירה קוצנית" (1). לבור היה פתח אוורור לרוח (4) כדי ללבות (להגביר) את האש.
- על מנת לשמור על החום הונחה מעל הבור אדמה אשר שימשה כשכבה אטומה (3), שמנעה מן החום לצאת החוצה.
- החום הרב גרם להתייבשות אבני הגיר (2) עד הפיכתן לאבקה הנקראת סיד, שבה השתמשו לצורך סיווד דפנות של בורות מים ובתים.

קטלב

- האגדה מספרת על בן שרצח את אביו ובמקום הרצח צמח עץ בעל גזע אדום כצבע הדם ולכן נקרא שמו קטלב, כלומר קטל-אב.
- אגדה זו ועוד רבות משויכות לקטלב, הנחשב לאחד מעצי הבר היפים ביותר בארץ ישראל, הודות לגזעו האדום והחלק, עליו המבריקים, פרחיו הלבנים ופירותיו האדומים.
- גזעו החלק מייעל את זרימת המים אל שורשיו ומונע מחזזיות (פטריות הנצמדות לגזעי העצים) לגדול עליו.
- לעומת זאת, הקטלב חי בסימביוזה (יחסי גומלין בין גורמים בטבע) עם פטרייה בשם "מיקרוזה". הפטרייה נצמדת לשורשי העץ ומסייעת לו בקליטת חומרים מזינים מהקרקע. לכן, הקטלב מצליח לגדול במקומות שבהם עצים אחרים אינם גדלים.
- אזור תפוצתו במדרונות ההרים הגבוהים. לאחר שרפות, הקטלב מסוגל להתחדש בכוחות עצמו.

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קיימת לישראל
K K L - J N F

אלון מצוי

- האלון המצוי הוא עץ החורש הנפוץ ביותר בארץ ישראל.
- בארץ קיימים שלושה סוגים של עצי אלון: אלון מצוי, אלון התבור ואלון התולע.
- באזור הרי ירושלים ניתן למצוא רק את האלון המצוי, הנפוץ מצפון הארץ ועד הרי יהודה.
- מקור השם "אלון" הוא במילה "אל", וזאת משום שבעבר הוא נחשב לעץ קדוש לעובדי אלילים אשר הקריבו תחתיו את קורבנותיהם. עצי אלון שנחשבו לקדושים שימשו למוסלמים, בין היתר, כמקום עליה לרגל ולנדירת נדרים. בסמוך לקברי שיחים מוסלמים נפוצים האלון והאלה הגדלים זה ליד זה. בערבית נקרא העץ "בלוט" כשם פריו בעברית. הפרי מורכב מבלוט ומספלול: פרי חלק המצוי בתוך כוסית קוצנית.
- גזעו של האלון מחוספס ועליו קוצניים. בין מפיצי פירותיו החשובים נמצא העורבני - ציפור האוכלת את הבלוטים ומפזרת את זרעי האלון בהפרשותיה. גובה העץ יכול להגיע ל-15 מטרים, אך בארץ הוא מצוי על פי רוב בצורת עץ נמוך, שגובהו עד ארבעה מטרים.
- ליד האלון גדלה, בדרך כלל, בת זוגתו הצמודה, האלה, שעל יחסיה עמו נרקמו אגדות וסיפורים רבים.

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קיימת לישראל
K K L - J N F

קרן קימת לישראל

- בקונגרס הציוני הראשון, בשנת 1897, הציע פרופסור צבי הרמן שפירא לייסד קרן לאומית לגאולת אדמת ארץ ישראל. חזונו היה: "...כל העם, קטן וגדול, עשיר ועני, יהיו המנדבים לקופת העם. בכסף שייאסף יקנו אדמה".
- בקונגרס הציוני החמישי, שהתקיים בבאזל בשנת 1901, הוחלט על הקמת קרן קימת לישראל. ההחלטה התקבלה ביום י"ט בטבת ה'תרס"ב, הוא יום הולדתה של קק"ל.
- התרומות נאספו מכל העולם באמצעות בולי קק"ל, "ספרי הזהב" ו"הקופסה הכחולה". מכל שכבות העם היהודי, עניים ועשירים תרמו לקק"ל איש-איש כפי יכולתו. בכסף שנתרם, רכשה קק"ל קרקעות בארץ ישראל וסייעה להתיישבות היהודית בארץ.
- קרן קימת לישראל היא כיום הארגון הסביבתי הגדול בארץ. היא פועלת ומקדמת עשייה סביבתית למען עתידה של ישראל, על פי גישת הציונות האקולוגית. בין התחומים הרבים שאותם קק"ל מובילה ניתן למצוא ייעור, שיקום נחלים, פיתוח מאגרי מים, סיוע להתיישבות בישראל, עצירת המדבור, הכשרת דרכים ושבילי אופניים, שימוש במקורות אנרגיה מתחדשים, מחקר ופיתוח חקלאי, נטיעת יערות קהילתיים ושמירה על ריאות ירוקות. עשייתה של קק"ל מונחית על פי העיקרון של פיתוח בר-קיימא, שפירושו פיתוח חכם ומבוקר של הסביבה ושמירה על משאביה עבור הדורות הבאים.

גת

משטח דריכה

בור שקיעה

בור איסוף

- הגפן היא אחד משבעת המינים שארץ ישראל נשתבחה בהם.
- פרי הגפן הוא הענב, המשמש הן כפרי מאכל והן להכנת יין.
- במקרא מסמלת הגפן את עם ישראל.
- יתרונותיה הבולטים של הגפן הם מתיקות פרייה והצל שהיא מספקת.
- בתקופות קדומות גידלו בחצרות הבתים ועל גדותיהם סוכות גפנים מצלות מחום הקיץ.
- בעבר, פעולת הפקת התירוש (מיץ הענבים שממנו מיוצר היין) התבצעה בגת. הגת חצובה בסלע בשלושה משטחים מדורגים. במשטח הסלע העליון, הגדול והשטוח, נעשתה דריכת הענבים ברגליים יחפות. ממשטח סלע זה גלש מיץ הענבים הדרוכים אל המשטח השני, מעין תא קטן, ששימש לשיקוע המוצקים. התחנה השלישית הייתה בור האיסוף. משנתמלא הבור ושקעו בו חומרי הלוואי, עבר התירוש לתוך כלי קיבול, בדרך כלל כד חרס, כדי לחכות שיתסוס ויהפוך ליין.

אורן

- האורן, אחד העצים הנפוצים בארץ, גדל כצמח בר בחלקים הגשומים של ארץ ישראל.
- בכרמל נמצאת הכמות הגדולה ביותר בארץ של עצי אורן, שלא ניטעו בידי אדם. רוב יערות האורנים בישראל ניטעו על ידי קק"ל.
- פירותיו של האורן הם האצטרובלים. הוא ירוק עד, עליו מחטניים והוא בעל גזע מחוספס.
- האורן גדל היטב על סלע הקירטון. פתיחת אצטרובלי האורן לאחר שרפה מקנה ליערות האורנים יכולת התחדשות טובה.
- לפני יותר ממאה שנה, כשהוקמה קק"ל, החלו אנשיה ליער את ארץ ישראל. האורנים היו העצים הראשונים במפעל הייעור של קק"ל. הבחירה באורן נבעה מהעובדה, שצמיחתו מהירה והוא היה מוכר היטב. כיום נוטעת קרן קימת לישראל מגוון סוגי עצים ביערותיה, על פי העיקרון של שמירה על מגוון המינים ביער בר-קיימא.

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קימת לישראל
K K L - J N F

חרוב

- החרוב הוא אחד מעצי הבר הנפוצים בארץ ישראל. לא ידוע מתי הגיע לארץ, שכן הוא אינו מוזכר בתנ"ך, אך מוזכר פעמים רבות במשנה, בתלמוד ובמדרשים. השם "חרוב" נגזר מהמילה חָרַב, משום שפירותיו של העץ מזכירים בצורתם חרבות. משמעות המילה חָרַב היא "יבש" ואכן, לחרוב יש יכולת לגדול באזורים שוממים ויבשים יחסית.
- ציפת הפרי דובשנית והיא עוטפת זרעים קשים, הנקראים "גרות". משקל גרה הוא בדרך כלל 0.2 גרם, ושמה ביוונית "קאראט" - מכאן מקור השם ליחידת המשקל של זהב ואבני חן. בימי קדם גרעיני החרוב שימשו לשקילת תבלינים ותכשיטים והיו אמת מידה קבועה למשקל.
- עצי החרוב הנקביים פורחים בחודש אוקטובר בפריחה צהובה או אדומה, בעלת ריח חזק ואופייני. פירותיו של החרוב מבשילים בחודש אוגוסט של השנה שלאחר מכן.
- ברפואה העממית משמש החרוב, בין היתר, כתרופה לבעיות נשימה, שלשול ושיעול חריף.

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קימת לישראל
KKL - JNF